

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.1 เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

- 2.1.1 ความหมายและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
- 2.1.2 เป้าหมายและลักษณะการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
- 2.1.3 ลักษณะของรายวิชาตามความต้องการของท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษา
- 2.1.4 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 เอกสารเกี่ยวกับชุดการสอน

- 2.2.1 ความหมายของชุดการสอน
- 2.2.2 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน
- 2.2.3 ประเภทของชุดการสอน
- 2.2.4 องค์ประกอบของชุดการสอน
- 2.2.5 ทฤษฎีสื่อประสม
- 2.2.6 ขั้นตอนการสร้างหรือผลิตชุดการสอน
- 2.2.7 การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน
- 2.2.8 คุณค่าและประโยชน์ของชุดการสอน
- 2.2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการสอน

2.1 เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

- 2.1.1 ความหมายและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
- คำว่า "ท้องถิ่น" ในความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

พ.ศ. 2525 (หน้า 327) ระบุไว้ หมายถึง "ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ"

แต่สำหรับคำว่า "ท้องถิ่น" ในที่นี้หมายถึง ท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งกรมวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และรับผิดชอบในการนำหลักสูตรไปใช้" ซึ่งได้แก่

1. โรงเรียน
2. กลุ่มโรงเรียน
3. อำเภอ
4. จังหวัด
5. เขตการศึกษา
6. กรมเจ้าสังกัด หรือหน่วยงานระดับกรมที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าท้องถิ่น หมายถึง ชุมชน บริเวณพื้นที่หรืออาณาเขตที่จำกัดและสามารถส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น ๆ

เมื่อกล่าวถึงหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น หรือแม้แต่การจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องและตอบสนองตามต้องการของท้องถิ่น ซึ่ง วัลลภ กันทรพย (2539) กล่าวไว้ในสารพัฒนาหลักสูตรว่า

หลักสูตรท้องถิ่น คือ การจัดทำรายวิชา หรือจัดการเรียนการสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนงานอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นคือ การจัดทำรายวิชาหรือจัดการเรียนการสอนในสิ่งที่จะไปเสริมหรือพัฒนางานอาชีพเดิมในท้องถิ่น หรือสร้างงานอาชีพใหม่ ๆ ที่อาจจะเกาจากที่อื่น แต่จะมาเสริมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นคือ การจัดทำรายวิชา หรือจัดการเรียนการสอนในสิ่งที่เป็นความก้าวหน้าใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี หรืองานอาชีพ ที่เหมาะสมสอดคล้องรับกับแผนพัฒนาในท้องถิ่นนั้น ๆ

หลักสูตรท้องถิ่นคือ การสอนตามรายวิชาที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรกลาง แต่ในการจัดการเรียนการสอนมีการสอดแทรกการใช้เอกสาร วัสดุสิ่งของ สถานที่ เรื่องราว ศิลปวัฒนธรรม งานฝีมือ ของท้องถิ่นเข้าไปเป็นพื้นฐานหรือเสริม รวมถึงการพยายามใช้ความรู้ แนวคิดหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วิทยากรหรือผู้รู้ในท้องถิ่นให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระของรายวิชา

ดังนั้น หลักสูตรท้องถิ่นในความหมายของผู้วิจัย คือ การจัดทำรายวิชา หรือ

จัดการเรียนการสอนที่อนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบสานอาชีพดั้งเดิม ตลอดจนเผยแพร่เรื่องราวความเป็นมา สภาพสังคม เศรษฐกิจของคนในท้องถิ่น

เมื่อหลักสูตรท้องถิ่น มีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียน เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองแล้ว การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา จึงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้การเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกรมวิชาการที่ตั้งไว้ การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นในที่นี้หมายถึง การที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ (กรมวิชาการ, 2538)

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจอย่างรัดกุม คือ การพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ และได้ประสบการณ์จากสิ่งใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมและพัฒนาตนเองได้ดีที่สุด

ความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

1. การใช้หลักสูตร (เนื้อหาสาระ รายวิชา) เดียวกันทั่วประเทศย่อมไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เป็นอยู่
2. ทำให้ละเลยต่อมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งอันพึงอนุรักษ์ของท้องถิ่น ทำให้มีการลืมเลือนสิ่งที่มีค่าของท้องถิ่น
3. ไม่เป็นการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิต อาชีพบางท้องถิ่นอาจมีปัญหาแตกต่างกันออกไป เช่น โรคภัยไข้เจ็บ ความอดอยาก แทนที่การศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวกลับส่งเสริมให้คนไต่บันไดคารา เพื่อการศึกษาต่อชั้นสูง
4. การทำให้หลักสูตรการเรียนการสอน ยืดหยุ่น สอดคล้องและหลากหลาย นั้น จำเป็นต้องกระจายความรับผิดชอบในการปรับ และพัฒนาหลักสูตรให้กับสถานศึกษาให้มากที่สุด และต้องใช้อำนาจการกำกับดูแลอยู่กับจังหวัด เพื่อให้ใกล้ชิดกับสถานศึกษาด้วย (กรมวิชาการ, 2538)

ซึ่งความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวแล้วนั้น พอสรุปได้โดยสังเขป คือการมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรัก ห่วงแหนง เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง ช่วยกัน

ดูแล รักษา วัฒนธรรม สภาพวิถีชีวิตอันมีคุณค่าของท้องถิ่น และเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

2.1.2 เป้าหมายและลักษณะการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

ในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นนั้น นักวิชาการได้กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน (กรมวิชาการ, 2538)

เป้าหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยต้องคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2539)

เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ จากท้องถิ่นของตนเอง เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง (กรมวิชาการ, 2533)

ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม
2. ปรับหรือเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น
3. จัดทำรายวิชาขึ้นใหม่ในกลุ่มวิชาบังคับเลือก หรือกลุ่มวิชาเลือกเสรี ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น โดยไม่ให้ซ้ำกับรายวิชาที่มีอยู่
4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ หรือเลือกใช้สื่อการเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ (กรมวิชาการ, 2531)

ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น กรมวิชาการ (2540) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ ท้องถิ่นสามารถกระทำได้กับทุกกลุ่มวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ ในหลักสูตรแม่บท
2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหาเป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ ในคำอธิบายของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือ

ในคำอธิบายรายวิชาของวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา ทุกกลุ่มวิชา ทั้งนี้ ต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้ และหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

3. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ลักษณะนี้เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาของทุกกลุ่มประสบการณ์หรือรายวิชาต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

4. จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือ เอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ขึ้นมาใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นมาใหม่นี้ อาจจะใช้กับเนื้อหา / รายวิชาที่มีอยู่แล้วหรือใช้กับเนื้อหา / รายวิชาที่เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

5. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม เป็นการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น ด้วยการจัดทำคำอธิบายหรือทำรายวิชาเพิ่มเติม จากที่มีปรากฏในเอกสารหลักสูตรแม่บท ซึ่งสามารถจะดำเนินการได้คือ ท้องถิ่นสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมได้เฉพาะส่วนที่เป็นวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีทุกกลุ่มวิชา โดยรายวิชาที่เพิ่มเติมนี้จะต้องไม่มีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับรายวิชาบังคับแกน บังคับเลือก และเลือกเสรีที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 ลักษณะที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าหลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น สามารถพัฒนาหลักสูตรได้ตามความต้องการของท้องถิ่นทั้งในรูปของเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ ทั้งปรับปรุงและสร้างสื่อขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ ทั้งนี้จะต้องไม่ซ้ำกับรายวิชาที่มีอยู่เดิมในหลักสูตรแม่บท

2.1.3 ลักษณะของรายวิชาตามความต้องการของท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษา

เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนมีความผสมผสานกับชุมชน ควรมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. เป็นรายวิชาในโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาบังคับเลือก หรือเลือกเสรี
2. มีเนื้อหา สาระ สอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะ

3. มีวัตถุประสงค์ และเนื้อหา สาระ ชี้นำให้เห็นถึงปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ในแต่ละท้องถิ่น

4. มีเนื้อหา สาระ สัมพันธ์สอดคล้อง กับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาท้องถิ่นและแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น

5. มีวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เป็นฐานสำคัญในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

6. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหา สาระ สนองความต้องการของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะในการส่งเสริม ความเป็นเลิศทางวิชาการและงานอาชีพ

7. มีวัตถุประสงค์จะให้นักเรียน รู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง รักท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น (พนอม แก้วกำเนิด, 2533)

กรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวถึงความต้องการของท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. โรงเรียนจะต้องทำใจให้กว้าง และยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษา

2. กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนทำ จะต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตของชุมชน

3. ผู้ปกครอง ครู และชุมชนจะต้องร่วมมือและประสานใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นชัดเจนขึ้น

4. จัดให้เครือข่ายในแต่ละภาค แต่ละกลุ่มในการแสวงหา การเรียนร่วมกัน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ารับผิดชอบ การดำเนินงานของตนและแก้ปัญหาาร่วมกัน

5. ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น

ดังนั้น การที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึง สภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ แนวโน้มของท้องถิ่น โรงเรียน ครู ผู้ปกครอง จะต้องร่วมมือซึ่งกันและกัน เนื้อหาที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ต้องยืดหยุ่นได้ ไม่เกิดความขัดแย้งกับความรู้สึกรักของคนในท้องถิ่น

2.1.4 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิชาบังคับ

วิชาบังคับแกน

	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1		
ส 101	ประเทศของเรา 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 102	ประเทศของเรา 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2		
ส 203	ทวีปของเรา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 204	ประเทศของเรา 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3		
ส 305	โลกของเรา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 306	ประเทศของเรา 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

วิชาบังคับเลือก

ให้เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้ จำนวน 6 รายวิชา

ส 017	จริยธรรมกับบุคคล	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 026	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในโลกปัจจุบัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 027	โลกในยุคปัจจุบัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 032	เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 043	กฎหมายน่ารู้	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 053	ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 071	ท้องถิ่นของเรา 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 072	ท้องถิ่นของเรา 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 073	ท้องถิ่นของเรา 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

วิชาเลือกเสรี

ส 011	สังคมและวัฒนธรรมไทย	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 012	เอกภาพ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

ส 013	อัล-กรุอ่าน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 014	ศาสนบัญญัติ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 015	จริยธรรม	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 016	ศาสนประวัติ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 018	พระพุทธศาสนา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 0110	พระพุทธศาสนา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 0111	พระพุทธศาสนา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 0112	พระพุทธศาสนา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 0113	พระพุทธศาสนา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 021	ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 022	ประวัติศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 023	ประวัติศาสตร์ไทย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 024	ประวัติศาสตร์ไทย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 025	ประวัติศาสตร์ไทย 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 031	เศรษฐศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 041	กฎหมายในชีวิตประจำวัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 042	การปกครองของไทย	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 051	สิ่งแวดล้อมศึกษา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 052	ประชากรศึกษา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ส 061	ภูมิศาสตร์เบื้องต้น	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

จากโครงสร้างหลักสูตร กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วยวิชาบังคับแกนมี 6 รายวิชา วิชาบังคับเลือกมี 9 รายวิชา (ให้เลือกเรียนเพียง 6 รายวิชา) วิชาเลือกเสรีมี 29 รายวิชา ในวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) เป็นวิชาบังคับเลือก ที่หลักสูตรกำหนดให้โรงเรียนต่างๆ เปิดสอนเพื่อความสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหา การศึกษา สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและอาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน บุคคลสำคัญของท้องถิ่น และการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจในอิทธิพล และสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม วัฒนธรรม ที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจ รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ร่วมมือกัน

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าวิชาท้องถิ่นของเรานี้ จะมีเนื้อหาที่บูรณาการกันและเป็นเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กว้างขวาง ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากวิชาบังคับแกน ทั้งนี้ท้องถิ่นสามารถปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา จากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนที่เปลี่ยนไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และเพิ่มเติมหรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นเองได้ โดยให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นของตน (กรมวิชาการ, 2540)

2.2 เอกสารเกี่ยวกับชุดการสอน

2.2.1 ความหมายของชุดการสอน

ได้มีผู้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ดังนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522) ได้ให้ความหมายชุดการสอนว่า เป็นระบบการนำสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาประสบการณ์ ของแต่ละหน่วยมาช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุจุดหมาย ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้กล่าวถึงชุดการสอน (instructional package) ว่าเป็นระบบการผลิต และการนำสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สันทัด ภิบาลสุข และ พิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนหมายถึงการนำสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วยมาช่วยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วรกิต วัดข้าวหลาม (2534) ให้ความหมายของชุดการสอนว่า เป็นนวัตกรรมการใช้สื่อการสอนอย่างหนึ่ง ในรูปลักษณะของสื่อประสมที่ได้มีการจัดเตรียมไว้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยวิชา โดยที่ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจจากสิ่งที่จัดไว้ในชุดการสอนด้วยตนเองตามลำดับขั้น ซึ่งผู้จัดทำชุดการสอนเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ด้วยตนเอง และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายในกลุ่มของผู้เรียน ชุดการสอนมักจะจัดไว้ในรูปของกล่องหรือซองเป็นหมวดหมู่ นิยมเรียกว่า "กล่องพิเศษ" ภายในบรรจุคู่มือการใช้ชุดการสอน แผนการสอนและสื่อประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ในหน่วยเนื้อหานั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น การสอนของครูผู้สอนก็เป็นไปอย่างสะดวกสบายราบรื่น และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Kepfer (1972) ได้ให้คำนิยามของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนเป็นรูปแบบของการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำ ให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมจนบรรลุพฤติกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาที่นำมาสร้างชุดการสอนได้มาจากการรวบรวมความรู้

ตามขอบข่ายของหลักสูตร และเนื้อหาที่รวบรวมมานั้นต้องมีความหมายชัดเจน สามารถสื่อความหมายให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

Brown, Lewis และ Harchleroad (1977) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนว่า ชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยให้ครูสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายในกล่องหรือชุดการสอนอาจประกอบด้วยเอกสาร เพียงอย่างเดียว หรือบางชุดเป็นโปรแกรมที่มีบัตรคำสั่งให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

การให้คำจำกัดความของชุดการสอน โดยนักการศึกษาที่พอจะสรุปได้ว่า ชุดการสอน คือ การนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างเข้ามามีบทบาทในการช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ และชุดการสอนจะต้องผลิตสื่อที่นำมาใช้ในการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจะประกอบไปด้วยคู่มือการใช้สื่อ แผนการสอน สื่อการสอนในลักษณะต่าง ๆ และคำเฉลย รวมมักเรียกว่า "กล่องวิเศษ" เพื่อให้การสอนของครูสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.2 แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2533) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่นำมาสู่ระบบการผลิตชุดการสอน 5 ประการ คือ

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่าง ระหว่างบุคคล นักการศึกษาได้นำหลักจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความแตกต่างระหว่างบุคคลมีหลายด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ อารมณ์ สังคม เป็นต้น ในการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ วิธีการที่เหมาะสมที่สุด คือการจัดการเรียนการสอนรายบุคคล หรือการจัดการสอนตามเอกัตภาพการศึกษาโดยเสรี การศึกษด้วยตนเอง ซึ่งล้วนแต่เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระ ในการเรียนตามสติปัญญา ความสามารถและความสนใจ โดยมีครูคอยแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม

แนวคิดที่ 2 เป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนการเรียนการสอนจากเดิมที่ยึด "ครู" เป็นแหล่งความรู้หลัก มาเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เรียนด้วยการใช้ความรู้จากสื่อการสอนต่าง ๆ ซึ่งจัดให้ตรงกับเนื้อหาและประสบการณ์ตามหน่วยการสอนของวิชาต่าง ๆ การเรียนการสอนโดยวิธีนี้ครูจะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเพียง 1 ใน 3 ของเนื้อหาทั้งหมด อีก 2 ส่วนผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเอง จากผู้สอนเตรียมไว้ในรูปของชุดการสอน

แนวคิดที่ 3 การใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ ในรูปแบบการจัดระบบ การใช้สื่อการสอนหลายอย่างมาช่วยในการสอนให้เหมาะสม และใช้เป็นแหล่งความรู้สำหรับนักเรียนแทนการใช้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่เด็กอยู่ตลอดเวลา แนวทางใหม่จึงเป็นการผลิตสื่อการสอนแบบสื่อประสมให้เป็นชุดการสอน

แนวคิดที่ 4 ปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับสภาพแวดล้อม เดิม นักเรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากครูเท่านั้น แทบไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นต่อเพื่อ ๆ และครู นักเรียนจึงขาดทักษะการแสดงออก และการทำงานเป็นกลุ่มจึงได้เอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งนำมาสู่การผลิตสื่อออกมาในรูป ชุดการสอน

แนวคิดที่ 5 คือ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ มาใช้ โดยจัดสภาพออกมา เป็นการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง
2. ได้ทราบการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนว่าถูกหรือผิดอย่างไร
3. ได้ทราบผล อันจะทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต
4. ได้เรียนรู้ที่ละขั้นตามความสามารถและความต้องการของนักเรียนเอง

จากแนวคิดและหลักการและทฤษฎีที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน ผู้วิจัยสรุปได้ว่ามีความสำคัญหลัก แยกเป็น 5 ประการ คือ

แนวคิดที่ 1 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามหลักจิตวิทยา โดยคำนึงถึงความต้องการรู้ ความถนัด ความสนใจ คนทุกคนมีความแตกต่างจากกันโดยสิ้นเชิงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ชุดการสอนจึงเหมาะสมที่จะนำมาช่วยในการสอนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดที่ 2 ความพยายามในการที่จะเปลี่ยนการยึดครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มาเป็นใช้สื่อการสอนถ่ายทอดความรู้ และให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ

แนวคิดที่ 3 การจัดระบบในการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ คือ การจัดแบบแผนในการใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างให้เป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนการเรียนรู้ และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน และเหมาะสมกับแหล่งความรู้

แนวคิดที่ 4 เสริมสร้างปฏิภยาสัมพันธ์ การนำชุดการสอนเข้ามามีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้แก่นเรียนกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ปฏิภยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับแก่นเรียนและแก่นเรียนกับสภาพแวดล้อม

แนวคิดที่ 5 การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม ชุดการสอนสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ทราบผลการร่วมกิจกรรม ได้เรียนรู้ตามขั้นตอน ตามความสามารถและกล้าในการตัดสินใจปฏิบัติงาน

2.2.3 ประเภทของชุดการสอน

ประเภทของชุดการสอน มีนักวิชาการการศึกษาได้กล่าวถึงไว้หลายคนด้วยกัน เช่น ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522) ได้แบ่งชุดการสอนตามลักษณะการใช้มี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นการสอนที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ครูใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทของครูให้พูดน้อยลง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น เนื่องจากเป็นชุดการสอนที่ครูเป็นผู้ใช้ บางครั้งจึงเรียกว่าชุดการสอนสำหรับครู ชุดการสอนประกอบการบรรยายจะมีเนื้อหาเพียงอย่างเดียว โดยแบ่งเป็นหัวข้อที่จะบรรยาย และประกอบกิจกรรมไว้ตามลำดับขั้น สื่อที่ใช้้อาจจะเป็นแผนคำสอน สไลด์ประกอบเสียงบรรยายในเทป แผนภูมิ แผนภาพ ภาพยนต์ โทรทัศน์ และกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้อภิปรายตามปัญหา และหัวข้อที่ครูกำหนดให้เพื่อเตรียมร้อย ในการใช้ชุดการสอนประเภทนี้มักจะบรรจุในกล่องที่มีขนาดพอเหมาะก้กับจำนวนสื่อการสอน

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนแบบกิจกรรมที่ยึดระบบการผลิตสื่อการสอนตามหน่วย และหัวเรื่องที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนแบบกิจกรรมที่เรียกว่า ห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มจะประกอบด้วย ชุดตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น ๆ สื่อที่ใช้ในศูนย์จัดไว้ในรูปสื่อผสม อาจใช้สื่อรายบุคคลหรือสื่อสำหรับกลุ่มที่ผู้เรียนทั้งศูนย์จะใช้ร่วมกันได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม จะต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย ในระยะเริ่มเรียนเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้ว แก่นเรียนจะสามารถช่วยเหลือกันและกันได้เอง ระหว่างประกอบกิจกรรมการเรียนหากมีปัญหา ผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่จัดระบบขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นที่ระบุไว้

นอกจากชุดการสอนประกอบการบรรยาย ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่มและชุดการสอนรายบุคคลแล้ว ยังมีชุดการสอนประเภทอื่นแตกต่างกันไปแล้วแต่วัตถุประสงค์ที่จะใช้ อาทิ เช่น ชุดการสอนประกอบการผลิต และการใช้รายการโทรทัศน์ศึกษาและชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองช่วยสอนผู้เรียนที่บ้าน นอกจากนี้ยังแบ่งชุดการสอนสำหรับเด็กที่เรียนเร็วและชุดการสอนซ่อมเสริม สำหรับเด็กที่เรียนอ่อน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้แบ่งชุดการสอนออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยาย เป็นชุดการสอนที่มุ่งหมายช่วยขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทนชุดการสอนแบบนี้นิยมใช้กับการฝึกอบรมและการสอนในระดับอุดมศึกษา ที่ยังถือว่าการสอนแบบบรรยายยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน

2. ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมกลุ่ม เช่น ในการสอนแบบศูนย์การเรียน เป็นต้น

3. ชุดการสอนแบบรายบุคคล หรือเรียกว่า ชุดการเรียน เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจเป็นการเรียนในโรงเรียนหรือบ้านก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจและความพร้อมของผู้เรียน

4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ต่างถิ่นต่างเวลากัน มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อ ประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนต์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการศึกษา

สันทัต ภิบาลสุข และพิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2524) ได้แบ่งชุดการสอนไว้ดังนี้

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยายเป็นชุดการสอน สำหรับใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งมักประกอบด้วยสื่อการสอนที่ใช้ประกอบคำบรรยาย หรือการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการจะให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ได้ในเวลาเดียวกัน สื่อที่ใช้จึงควรจะเป็นสื่อการสอนที่สามารถเห็นหรือได้ยินอย่างชัดเจนทั่วกัน เช่น สไลด์ फिल्मสคริป ภาพยนต์ หรือรูปภาพ และแผนภูมิขนาดใหญ่ เป็นต้น ชุดการสอนประเภทนี้ครูเป็นผู้ใช้ บางครั้งจึงเรียกว่า ชุดการสอนสำหรับครู

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มเล็ก เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 5-7 คน โดยใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ที่จัดไว้ในชุดการสอนแต่ละชุดและมีรายละเอียดอยู่ในคู่มือประกอบการใช้ที่ให้ไว้ด้วย ชุดการสอนประเภทนี้จะเน้นในการฝึกทักษะและการสร้างความเข้าใจในเนื้อหา สื่อการสอนต่าง ๆ ที่จัดไว้

ในชุดการสอนอาจจะมีรูปภาพ บัตรคำ นูนจำลอง หรือของตัวอย่างต่าง ๆ เป็นชุดการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนแบบกิจกรรมที่เรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้

3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนสำหรับเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถใช้ได้สะดวกตามความสนใจของแต่ละคนและเรียนได้เร็วช้าตามอัตราความสามารถ ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ ชุดการสอนประเภทนี้มักจะมุ่งให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของชุดการสอนนั้นผู้วิจัยพอจะสรุปได้พอสังเขป กล่าวคือ ชุดการสอนแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะการใช้ คือ

1. ชุดการสอนสำหรับครู หรือชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนที่ประกอบด้วยสื่อขนาดใหญ่ และสามารถสอนผู้เรียนในจำนวนมาก ผู้สอนยังคงใช้วิธีบรรยายอยู่บ้าง แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นบ้าง

2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม เป็นชุดการสอนที่มีการพัฒนาในระดับสูงกว่าชุดการสอนแบบบรรยาย คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้ภายในกลุ่ม ลดภาระการบรรยายของครู ฝึกให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองและพึ่งพากันภายในกลุ่ม โดยครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก

3. ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ไม่จำกัดสถานที่ ผู้เรียนได้ฝึกการพึ่งตนเองและสร้างความภาคภูมิใจในการเรียนรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าชุดการสอนสำหรับครูหรือชุดการสอนประกอบการบรรยายเป็นชุดการสอนที่ประกอบด้วยสื่อประสม สามารถสอนผู้เรียนในจำนวนมากได้ ถึงแม้จะยังคงใช้วิธีบรรยายอยู่บ้าง แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและสามารถช่วยลดภาระการเตรียมการสอนของครูได้มากพอสมควร จึงนำชุดการสอนประเภทประกอบการบรรยายมาใช้ในการงานวิจัยครั้งนี้

2.2.4 องค์ประกอบของชุดการสอน

จำแนกส่วนของชุดการสอนไว้ 4 ส่วนคือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2523)

1. คู่มือ สำหรับครูผู้ใช้ชุดการสอน หรือและผู้เรียนที่ต้องเรียนจากชุดการสอน
2. คำสั่ง หรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้นักเรียน
3. เนื้อหา สารและสื่อ โดยจัดให้อยู่ในรูปของ สื่อการสอนแบบประสมและ

กิจกรรมการเรียนการสอน แบบกลุ่ม และรายบุคคลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. การประเมินผล เป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงาน การค้นคว้า และผลของการเรียนรู้ในรูปของแบบสอบถามต่าง ๆ

สันทิต ภิบาลสุข และ พิมพีใจ ภิบาลสุข (2525) กล่าวว่า องค์ประกอบของ ชุดการสอนประกอบดังต่อไปนี้

1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับครูและผู้เรียนตามลักษณะของ ชุดการสอนภายในคู่มือครูจะชี้แจงถึงวิธีการสอนเอาไว้โดยละเอียด ครูและผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตาม คำชี้แจงนั้นอย่างเคร่งครัด จึงจะสามารถใช้ชุดการสอนนั้นอย่างได้ผล คู่มือครูอาจทำ เป็นเล่มหรือเป็นแผ่น ซึ่งมีส่วนสำคัญ ดังนี้ (1) คำชี้แจงสำหรับครู (2) บทบาทของผู้เรียน (3) การจัด ชั้นเรียนตามแผนผัง (4) แผนการสอนและ (5) แบบฝึกหัดปฏิบัติ

2. บัตรคำสั่ง (คำแนะนำ) เพื่อให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง จะมีอยู่ในชุด การสอนรายบุคคล บัตรคำสั่งจะประกอบด้วย (1) คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา (2) คำสั่งให้ ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมและ (3) การสรุปบทเรียน อาจใช้การอภิปรายหรือตอบคำถาม บัตรคำสั่ง ที่ดีต้องมีถ้อยคำกระชับรัด เข้าใจง่าย ชัดเจน ครอบคลุม กิจกรรมที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนทำ ผู้ทำผู้เรียนจะต้องอ่านบัตรคำสั่งให้เข้าใจเสียก่อนแล้วปฏิบัติตามนั้นเป็นขั้น ๆ ไป

3. เนื้อหาหรือประสบการณ์ จะถูกบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่าง ๆ อาจประกอบ ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป สไลด์ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสคริป แผ่นภาพโปร่งใส หุ่นจำลอง ของตัว อย่าง รูปภาพ เป็นต้น ผู้เรียนจะต้องศึกษาจากสื่อการสอนต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดการสอนตาม บัตรคำสั่งที่กำหนดไว้ให้

4. แบบประเมินผล (ทั้งก่อนเรียน และหลังเรียน) อาจจะอยู่ในลักษณะของแบบ ฝึกหัดให้เติมคำลงในช่องว่าง จับคู่ เลือกคำตอบที่ถูก หรือให้เหตุผลจากการทดลอง หรือ ทำกิจกรรม ส่วนประกอบทั้งหมดนี้จะอยู่ในซองหรือกล่องอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวก ต่อการใช้

จากแนวคิดที่ 3 การใช้โสตทัศนอุปกรณ์ ในรูปแบบการจัดระบบ การใช้สื่อการสอน หลายอย่างมาช่วยในการสอนให้เหมาะสม การผลิตสื่อการสอนแบบสื่อประสมให้เป็นชุดการสอน ซึ่งสื่อการสอนนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วย ให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าสื่อเหล่านั้นจะอยู่ในรูปแบบ ใดก็ตามก็ล้วนเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนทั้งสิ้น (กิดานันท์ มลิทอง, 2536) ในการสอนเนื้อหาบางอย่าง อาจจะต้องใช้สื่อหลาย ๆ ชนิดประกอบกัน สื่ออย่างหนึ่งอาจจะใช้ เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่สื่ออีกชนิดหนึ่งใช้เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ในการ

ใช้นั้นจะใช้สื่อแต่ละชนิดเป็นขั้นตอนไป หรือในบางครั้งก็อาจใช้สื่อหลายชนิดพร้อมกัน การใช้สื่อหลายชนิดประกอบกันนี้ เรียกว่า สื่อประสม สื่อประสมนั้นสามารถให้การรับรู้แก่นมนุษย์ โดยใช้การสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ ซึ่งผลการวิจัยการรับรู้ผลการวิจัยการรับความรู้โดยการใช้อินทรีย์ทั้ง 5 ของมนุษย์ให้ผลแตกต่างกัน กล่าวคือ มนุษย์จะรับความลึ้น 3% จมูก 3% สัมผัส 6% หู 13% และตา 75% การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการสื่อสารที่จะต้องประกอบด้วยองค์สามคือ ผู้ส่งความรู้ (ครู) กระบวนการส่งความรู้ (วิธีการสอน) และผู้รับ (นักเรียน) การที่จะให้ผู้ส่งสามารถส่งความรู้ถึงผู้รับได้มากที่สุดนั้น จะต้องมามีวิธีการที่มีประสิทธิภาพ จากการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า หากครูสอนหรือผู้ส่งความรู้จักใช้วาจา (การบรรยาย) แม้จะดีสักเพียงใด ผู้รับก็จะรับได้เพียง 13% เท่านั้น ครูจึงต้องหาวิธีการอื่นด้วย การใช้วัสดุและอุปกรณ์หลายประเภท เช่น หนังสือ กระดานดำ รูปภาพ ฯลฯ เข้าช่วยผสมผสานกัน กระบวนการส่งความรู้ที่ประกอบด้วย การสอน โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการหลายอย่างเข้าช่วยนั้น เรียกว่า "การสอนโดยใช้สื่อประสม" (Multi-Media Instruction) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520)

2.2.5 สื่อประสม (Multi - Media)

ความหมายของสื่อประสม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้สรุปความหมายของสื่อประสมไว้ว่า สื่อประสมเป็นการนำสื่อการสอนหลายอย่างมาสัมพันธ์กัน เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระในลักษณะที่สื่อแต่ละชิ้นส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน

สุพรรณพรณ ดันติพลามผล (อ้างถึงในเสมอศักดิ์ ภัคศิริรัตน์, 2534) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง ไม่อาจทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเอาสื่อหลาย ๆ ชนิดมาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ มีความสัมพันธ์ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้จากสื่อแต่ละชนิดรวมกัน โดยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้จึงเรียก สื่อประสม

Schramm และคณะ (อ้างถึงใน ประดิษฐ์ เกษมสินธุ์, 2534) ได้กล่าวไว้ว่า ถึงแม้ว่าวิธีการสอนและเทคนิคการศึกษาใหม่ ๆ จะเป็นประโยชน์ก็ตาม หากใช้แต่เพียงลำพังเป็นอย่างไรไปแล้ว มิฉะนั้นจะได้ผลดีเท่าใดนัก เนื่องด้วยอุปกรณ์หนึ่ง ๆ ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งเท่านั้น วิธีสอน อุปกรณ์การสอน สื่อมวลชน และเทคนิคจะช่วยนักการศึกษาและนักเรียนได้ดีที่สุด หากใช้ประกอบกันไป

ประเภทของสื่อประสม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้แบ่งประเภทของสื่อประสมตามจุดมุ่งหมายและลักษณะการใช้ได้ดังนี้ คือ

1. ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายหลายอย่าง สื่อประสมประเภทนี้มักอยู่ในรูปของสื่อหลายชิ้นมาอยู่รวมกันแล้วใช้สอนได้หลายเรื่อง เรียกว่า "ชุดอุปกรณ์" หรือ "Kit"
2. ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง สื่อประสมประเภทนี้มักอยู่ในรูปของสื่อหลายชนิดมารวมกัน แต่สอนได้เพียงเรื่องเดียว เรียกว่า "ชุดการสอน" หรือ "Package"
3. การสอนโดยใช้สื่อประสม เป็นการสอนที่ใช้สื่อหลายอย่างทั้งสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์และวิธีการ
4. การเสนอสื่อประสม หรือ "Multi Media Presentation" เป็นการเสนอสื่อประเภทฉายควบคู่กับสื่อเสียง

ประโยชน์ของสื่อประสม

1. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาต่างๆ ได้ดีเกือบทุกเรื่องจากแหล่งหลายแหล่ง โดยถือว่าสื่อแต่ละอย่างมีเนื้อหาต่างกัน
2. ช่วยประหยัดเวลาทั้งผู้สอนและผู้เรียน
3. ช่วยให้นักเรียนทั้งเก่งและอ่อนได้รับความรู้ตามความสามารถและความพร้อมของแต่ละบุคคลซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำสื่อหลายประเภทมานำเสนอในลักษณะของสื่อประสม เพื่อจุดมุ่งหมายของการเรียนเฉพาะอย่างจะสามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้

สื่อประสมมีประโยชน์ต่อการศึกษา ทำให้การเรียนการสอน เป็นไปได้ด้วยดีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เมื่อใช้สื่อประสม ดังเช่นงานวิจัยของ เสมอศักดิ์ ภักดีรัตน์ (2534) ได้ทำการศึกษาการสอนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ โดยใช้สื่อประสมกับนักเรียนกลุ่มทดลอง ปรากฏผลว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอนคล้อยกับ ประดิษฐ์ เกษมสินธุ์ (2534) และ ภิรมย์ สินธุม (2535) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยใช้สื่อประสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปรากฏผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลงานการวิจัยดังกล่าว เห็นได้ว่าสื่อประสมสามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้

2.2.6 ขั้นตอนการสร้างหรือผลิตชุดการสอน

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการผลิตชุดการสอนของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ มาผลิตชุดการสอนในการวิจัยครั้งนี้ อธิบายถึงขั้นตอนการผลิตชุดการสอนที่ดี ซึ่งมีขั้นตอนอยู่ 10 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดหมวดหมู่ เนื้อหา ประสพการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชาหรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามที่เห็นเหมาะสม
2. กำหนดหน่วยการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยการสอน โดยประมาณเนื้อหาที่จะให้กับครู สามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้ในสัปดาห์หรือประมาณครั้งละ 1-2 ชั่วโมง
3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องกำหนดว่า ในครั้งหนึ่งควรใช้ประสพการณ์อะไรบ้างแก่นักเรียน แล้วกำหนดหัวเรื่องออกมาเป็นหน่วยการสอนย่อย
4. กำหนดมโนคติ (CONCEPT) และหลักการ (PRINCIPLE) มโนคติและหลักการที่กำหนดนี้จะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่อง โดยสรุปแนวความคิด สารและหลักเกณฑ์สำคัญไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาที่จะสอนให้สอดคล้องกัน
5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง โดยคิดเป็นจุดประสงค์ทั่วไปก่อน แล้วจึงเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
6. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม อันจะเป็นแนวทางในการเลือกและการผลิตสื่อการสอน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การอ่านบัตรคำสั่ง ตอบคำถาม เล่นเกม ฯลฯ
7. กำหนดแบบประเมินผล ต้องประเมินให้ตรงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบทดสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้หรือไม่
8. เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่ครูใช้ทุกชนิด นับว่าเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนของแต่ละเรื่องแล้ว ก็จัดสื่อการสอนเหล่านั้นไว้เป็นหมวดหมู่ในกล่องที่เตรียมไว้ก่อนนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ
9. หาประสิทธิภาพของชุดการสอน เพื่อประกันว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างควรกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยคำนึงถึงหลักที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์จะต้องคำนึงถึงกระบวนการและผลลัพธ์ โดยกำหนดตัวเลขเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมีค่าเป็น E_1/E_2

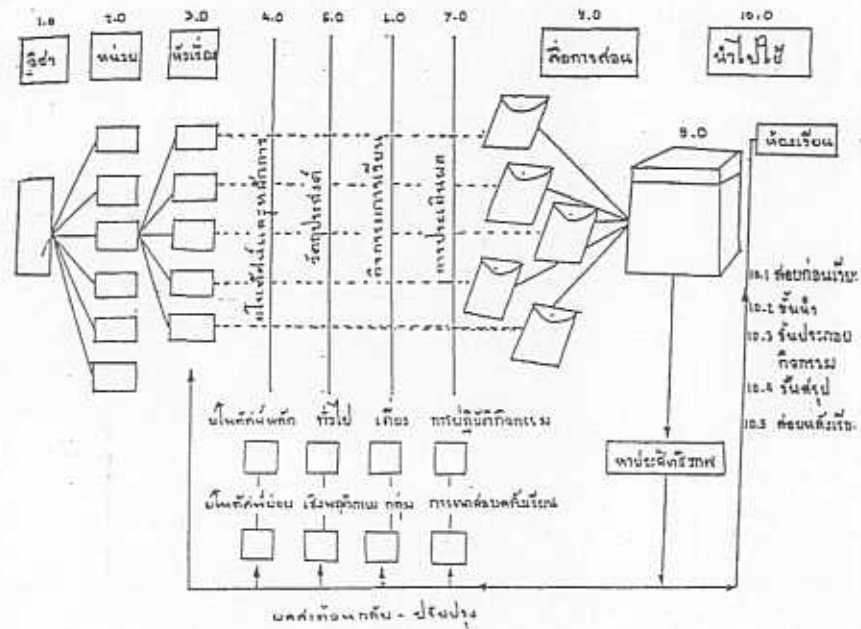
E_1 หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดและการประกอบกิจกรรม

E_2 หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน
หลังเรียน คิดเป็นร้อยละของคะแนนทดสอบหลังเรียน

10. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุง และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
สามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ ตามประเภทของชุดการสอน ได้แก่ ชุดการสอนแบบบรรยาย แบบ
กิจกรรมกลุ่ม และรายบุคคล และตามระดับการศึกษา ซึ่งได้แก่ ระดับอนุบาลศึกษา ประถม
ศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการใช้คือ ขั้นทดสอบก่อนเรียน ขั้นนำเข้าสู่บท
เรียน ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ใช้สื่อการบรรยาย หรือมีการแบ่งกลุ่ม
ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นสรุปและขั้นทดสอบหลังเรียน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) ซึ่งได้
กล่าวไว้สอดคล้องกับ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2522) สันทัด ภิบาลสุข และ พิมพ์ใจ ภิบาลสุข
(2525)

ซึ่งจากการศึกษาถึงขั้นตอนการผลิตชุดการสอนแล้วจะเห็นว่า ชุดการสอนมี
กระบวนการผลิตที่เป็นไปตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะทดสอบและหา
ประสิทธิภาพของสื่อการสอน เพื่อให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ชุดการสอนที่สร้างขึ้นโดยวิธีการจัดระบบดังกล่าว เขียนเป็นแผนภาพดังนี้
(ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, 2521)

ภาพที่ 1 แผนผังแบบจำลองระบบการผลิตชุดการสอนแบบจุฬา

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน หมายถึง การนำชุดการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์กำหนด ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2521) กล่าวไว้มีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากชุดการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับเกณฑ์แล้ว ชุดการสอนนั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนได้

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ กระทำโดยการประเมินผลของพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คือเป็นร้อยละของผลเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ ดังนั้น E_1 / E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เช่น 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากชุดการสอนแล้วผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 โดยปกติ การกำหนดเกณฑ์ E_1 / E_2 ขึ้นอยู่กับเนื้อหา หากเนื้อหาเป็นความรู้ความจำมักตั้งไว้ 80/80 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะมักตั้งต่ำกว่านี้ เช่น 75/75

2. การทดลองหาประสิทธิภาพ

เมื่อผลิตชุดการสอนขึ้นมาแล้ว ต้องนำชุดการสอนไปหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนดังนี้

2.1 การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) คือการทดลองกับผู้เรียน 3 คน โดยใช้ผู้เรียนที่ระดับสติปัญญาสูง ปานกลาง ต่ำ นำผลที่ได้ไปคำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น ปกติจะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์

2.2 การทดลองกลุ่มเล็ก (1:10) คือการทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน โดยใช้ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง ปานกลาง ต่ำ นำผลที่ได้ไปคำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

2.3 การทดลองภาคสนาม (1:40) คือการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 20-40 คน นำผลที่ได้มาคำนวณหาประสิทธิภาพ หากต่ำกว่าเกณฑ์มากเกินไปที่กำหนดไว้ต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนใหม่ตามหลักความเป็นจริง

การคำนวณหาประสิทธิภาพ ใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = [(EX/N)/A] \times 100$$

เมื่อ E_1 = ประสิทธิภาพของกระบวนการ

EX = คะแนนรวมของแบบฝึกหัด

A = คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชิ้นรวมกัน

N = จำนวนนักเรียน

และ $E_2 = [EF/N/B] \times 100$

เมื่อ E_2 = ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

EF = คะแนนรวมของผลลัพธ์หลังเรียน

B = คะแนนเดิมของการสอนหลังเรียน

N = จำนวนนักเรียน

2.2.8 คุณค่าและประโยชน์ของชุดการสอน

ชุดการสอน เป็นเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งมี นักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ไว้ ดังนี้

สันทิต ภิบาลสุข และ พิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2525) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของชุดการสอนไว้ 12 ประการ คือ

- 1) ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ เพราะชุดการสอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนมากที่สุด
- 2) ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง และเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ หรือความต้องการของตนเอง
- 3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนส่วนมากรับความรู้แนวเดียวกัน
- 5) ทำให้การเรียนรู้เป็นอิสระจากอารมณ์ของครู ชุดการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนได้ตลอด ไม่ว่าผู้สอนจะมีสภาพหรือขัดข้องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด
- 6) ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกภาพของครู เนื่องจากชุดการสอนช่วยถ่ายทอดเนื้อหาได้ ดังนั้น ครูที่พูดไม่เก่งก็สามารถสอนให้ได้มีประสิทธิภาพได้
- 7) ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย
- 8) ช่วยลดภาระสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที
- 9) ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครูผู้ชำนาญ เพราะชุดการสอนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย
- 10) ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง หรือการศึกษานอกระบบ เพราะชุดการสอนผู้เรียนเรียนได้ทุกเวลาทุกสถานที่

11) แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะชุดการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน

12) ประโยชน์สำหรับการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

วัฒนา สมหวัง (2533) ได้สรุปถึงคุณค่าของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนเป็นวิธีหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายการสอน เพราะชุดการสอนได้สร้างขึ้นอย่างมีระบบและยังมีคุณค่าในลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น ช่วยลดภาระของครูเพราะเมื่อมีชุดการสอนและครูจะสอนตามคำแนะนำที่มีไว้พร้อม ครูไม่จำเป็นต้องเสียเวลาสร้างสื่อการสอนใหม่ ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอน ทดลอง ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ในเนื้อหาตามชุดการสอน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสอนของครู ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน เนื่องจากชุดการสอนมีจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมชัดเจน มีข้อเสนอแนะกิจกรรมการใช้สื่อการสอน และข้อสอบประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างครบถ้วน และชลิดา โสทธิมัย (2539) ได้สรุปคุณค่าของชุดการสอนไว้ว่า ชุดการสอนเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดภาระของผู้สอน เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจ อีกทั้งยังสร้างความสนใจในการเรียนของเด็กอีกด้วย และวรกิต วัตข้าวหลาม (2530) ได้กล่าวถึงคุณค่าของชุดการสอนไว้ดังนี้ คือ

- 1) ทำให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนนั้นยิ่งขึ้น เพราะชุดการสอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด
- 2) ผู้เรียนจะกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง และเรียนไปตามความสามารถ ความต้องการของตนเองได้
- 3) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสังคม
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน
- 5) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอิสระจากอารมณ์ของครูผู้สอน
- 6) ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระต่อบุคลิกภาพของครูได้
- 7) ครูสามารถวัดผลการเรียนได้ตรงจุดมุ่งหมาย
- 8) ช่วยลดภาระและสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี
- 9) ช่วยขจัดปัญหาความขาดแคลนครูผู้สอนได้
- 10) ช่วยส่งเสริมการเรียนแบบต่อเนื่อง หรือการศึกษานอกระบบ เพราะชุดการสอนนักเรียน เรียนด้วยตนเอง สามารถนำไปศึกษาได้ตลอดเวลา

มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ปรากฏผลว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน 80/80

เหยี่ยว ดาหัวโตน (2532) ได้ศึกษาการสร้างชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพ วิชาสังคมศึกษา ส 306 โลกของเรา เรื่อง ปัญหาการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 พบว่า ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ มาตรฐานตามเกณฑ์ 80/80

เบญจมาศ กาสมณี (2536) ทำการศึกษาการสร้างชุดการสอนวิทยาศาสตร์ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนสูงขึ้น ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ 80/80

สุรัชย์ พิมวัง (2537) ได้สร้างชุดการสอน เรื่องการสื่อสาร และการคมนาคม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 80/80

วารี เขียวสระคู (2538) ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องเครื่องจักสาน มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ 80/80 ตามที่ตั้งไว้ จากงานวิจัยดังกล่าวที่สร้างชุดการสอนพบว่าการสร้างชุดการสอน ที่มีประสิทธิภาพ 80/80 เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองสูงขึ้น

อภิชาติ เรืองฤทธิ์ (2529) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างชุดการสอนวิชา สังคมศึกษา (ส503) เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนแตกต่างกันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มณีรัตน์ แสนศักดิ์ (2530) ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพ วิชาสังคมศึกษา (ส101) ประเทศของเรา เรื่องโครงสร้างของสังคมไทยและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูง เมื่อนำไปใช้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มลิวัลย์ สารคง (2532) ได้ทำการสร้างชุดการสอน ที่มีประสิทธิภาพวิชาสังคมศึกษา ส 204 (เพื่อนบ้านของเรา) เรื่อง "ลักษณะวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ " ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01

วนิดา อัครราช (2536) ทำการวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการสอนด้วยชุดการสอนกับการสอนปกติ ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองซึ่งสอนด้วยชุดการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราโมทย์ ขวัญชัยรัตนภูมิ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ และความคงทนในการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สสารและความร้อน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนกับการสอนตามปกติ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกศินี นิสสัยเจริญ (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติ ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สงวนศรี ภักดียานุวรรตน์ (2538) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องแม่เหล็ก-ไฟฟ้า โดยใช้การสอนด้วยชุดการสอนกับการสอนปกติ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชลิตา ไสตธิมัย (2539) ทำการวิจัย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องป่าไม้และชีวนิเวศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติ ผลปรากฏว่าผลการสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนสูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยโดยใช้ชุดการสอนข้างต้น ส่วนใหญ่จะพบว่าการสอนโดยใช้ชุดการสอนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ผู้วิจัยเห็นว่าชุดการสอนสามารถนำมาใช้สอน และเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอน ในรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยการสอนแบบปกติได้

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้สร้างชุดการสอนวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส 071) ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นชุดการสอนประกอบการบรรยาย ที่ใช้หลักการสร้างโดยยึดแนวการผลิตชุดการสอนตามแผนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พรหมวงศ์ และคณะ (2521)

ชุดการสอนที่สร้างขึ้น สรุปขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาท้องถิ่นของเรา 1 (ส071) ศึกษาเอกสารประวัติความเป็นมา บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญและโบราณสถานในจังหวัดชัยภูมิ

2. ศึกษารูปแบบและขั้นตอนการสร้างชุดการสอน

3. สร้างชุดการสอนต้นแบบโดยใช้เนื้อหา เรื่องประวัติความเป็นมา บุคคลสำคัญ สถานที่สำคัญ และโบราณสถานในจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องประวัติความเป็นมาของจังหวัดชัยภูมิ กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของจังหวัดชัยภูมิ เริ่มจากก่อนสมัยอยุธยา สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เวลา 4 คาบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องบุคคลสำคัญในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวถึงบุคคลสำคัญในอดีตและบุคคลร่วมสมัยที่สร้างความเจริญให้กับจังหวัดชัยภูมิ เวลา 2 คาบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องสถานที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวถึง สถานที่สำคัญในชีวิตประจำวันของนักเรียน สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสิ่งก่อสร้างร่วมสมัย เวลา 2 คาบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องโบราณสถานในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวถึง แหล่งโบราณสถานที่สร้างความภาคภูมิใจถึงชนชาติของคนจังหวัดชัยภูมิที่มีมาครั้งอดีต เวลา 2 คาบ